

ذهب لى چاغالار

ترجمه

حاجى قىيىچى يولداش

حاجی قلی یولداش جوزجان ولايت نينگ مرديان ولسوالی یعنینگ جنگل آریق او باسیندا بیر او رتا ماشغالادا، يالانچا گوزینى آچىار. یولداش لیسانسه درجه او قولارنى دولتى بورس آرقالى هندستانىنگ پوهنتون يىدان سیاست علوم يىنده او سینىيكلر بىلن غۇtarىبىدىر. یولداش اوز دوغىق يايلاغا بولان جنگل آريغىنگ اورتا مكتىبىنە معلم چىلىك اديب ويانىندا ياشلارى علم و بىليمە تشووق اديب اولارىنگ بيرآز علم و بىليمە يورە ك غويماغنا وسيلە ويا گۈرلەدە بولىبىدىر. حاجى قلی فارسيچە، اينگلىسيچە، ازبىچە، واردو دىل لرىنده روان صحبت اديب بىلىار. یولداش اينگلىسيچە دىلە دولى اۋقىبىلى بولىب ناچە بىل لېق تدرىس لىك تجرىھ سى بار. "يولداش" شوقت بىرلە شن خلق لارينگ غوراماسىنەدە ايشلاپ ويانى بىلن كوب ياوىز ياغدای لارى باشدان گچىرن ملتىنى، غالقىندرىماق اوچىن گىچە سىنى گوندىز اديب ياداوسىز، ياشرىن علمى گۈراش و مبارزە لارنى دوام برىور.

یولداشىنگ بيرينجي كتابى، جىحون سسى آدلى شعرلار توپلامى چاپدان چىقدى. گىلىجىكىدە یولداشىنگ قلمى بىلن يازىلان دورلى كتاب لارينگ شاهدى بولار سىنگىز.

حاضر، حاجى قلی یولداش دوغىق ولايتى بولان جوزجان باستانىدە اوز ماشغالا سى دوغان لارى بىلن حياتى دوام برىور.

انجىنر عبد الغفار كويك
ماستر علوم سياسى و دبلوماسي و همچنان علوم منابع بشرى وادارى (هندستان)
قرىيە باغبوستان، ولسوالى قرغان، ولايت فارياپ .

كتاب تانيشلىغى

كتابينگ آدى: ذهن لى چاغالار (غىسغە اخلاقى ارتە كى لر)
ترجمە ادن : حاجى قلی یولداش
ناشر و چاپە برن: كتاب و قرطاسىيە فروشى خيرالدين
خيرخواه شهر آقچە موبائىل نمبر: 0799208006
تايپىنگ: يعقوب یولداش
نشر تاريخى: 1392 هجرى شمسى بىلى
چاپ نوبىتى: بيرينجي
چاپ يرى: مطبع بشارت، كابل، افغانستان
چاپ بىلى: 1392
چاپ سانى: 1000
بهاسى:

حق چاپ محفوظ است/ چاپ حقى ساقىدىر.
كابير سەھو چىلىكلىرىكىدىن بولسا، ادبىيات عالم لاريندان
اوئانچ سورا ييارس. ساغۇ یولىنگ

ایچىز داکى لر

صفحه	مضمون لار	سان
0	سۈزباشى	1
2	(بىليم و قلم تاثىرى) باي عقدار	2
6	(زىمتىكش) دايغان و اوغلان لارى	3
9	(اركىن) مؤجك و اؤى ايتى	4
12	(ايشنگىر) غارىنجە و چكىرتىگە	5
14	(دوغريچىل) بئرى و غوپيون نىنگ درىسى	6
17	(آغىزىبىر) اىكى سعىر	7
20	(ياخشى ليق) اودىنچى و كېچە باش بىلان	8
22	(دوستلىق) دايغان و دورنە	9
24	(زىمت كشلىك) تورغاى غوش	10
27	(مهربان) ميراب و گومىلگەن بىلان	11
30	(روحى بلند) بئورگىت يىنگ چاغا سى	12
34	(هوشىار) آلتىن يومورته لى اوردك	13
37	(خىرىلى كىشى) يول اوستىنداكى اولاقان داش	14
40	(اويانىش) توشان و پىشباقغە	15
44	(چىن سۈزلە) چوپان اوغلان دايغان لار	16
47	(جومرد) خانان باتىر	17
50	(بىلەمن لىك) غۇرى نىنگ اىچىننە ياشايان غور باقغە	18
53	(بىليم گۆيىجي) هوشىار توشان	19

”ھەپپەرياش چاغانىنگ گىلچىنى
غارانگى لىغا چئكمە جك بولسانىگىز،
كتاب قىلدان داشلاشدىرمانگ.“

حاجى قلى يولداش

سوزباشى

قدرى اوقيجي لارو ايلداش لار!

ايلكى بىلن يروآسمانى يارادان بىيك يكه تاك تانگرى تعاليٰغا سانسيز حمدوئنا بولسين، بول الينگيزدأكى ذهنلى چاغالارويا (غىسغە اخلاقى ارتە كى لر) آدلى كتابى، دينگە ياش چاغالارى و گىلچك نسل لرى بىليملى نجە لاراديب يتيشديرمك اوچىن يورىتە لنىپ داشارى خلق آرا دىلى حساب لانيان اينگلېسچە دىلدن تركمىچە دىله ترجمە اندىم. بوكتاب، يونە بير ترجمە اديلن دآل، بلکە تازە گۇرنىشلر بىلن مثل، تركمەن نفى لارى، سوزلرینگ معنى لارى بىلن، سوراغ لارو باشغا غوشماچا لاربىلن يازىلان كتاب دير.

بول كتاب، گىلچكىنگ ايه سى بولان ياش چاغا لارينگ، اخلاق، دوشينجه سىنى و دنيا غارايشىنى گۈيچاندىرمك اوچىن چاپا بىرلەن كتابدىر. بول كتاب آرقالى چاغالار، ياشايشىنگ معنى سىنه و مضمون ينه بىرآز باشغە دوشىنېب، دورمىشىنگ يودالاريندا ينگىلمان اوستىنلىك لر خازاناردىبب اميد اتىورىن.

بوسايلانان اخلاقى ارتە كى لر، (آيزوف) دنيا يوزيندە، دورلى دىل لرده اهلى دنيا خلق لارينگ ياش لارى بويىلە غزيق ادب - تربىيە بىلن باagli داستان لارى اوقيب لذت آليورلار.

من هم تركمەن وازبىك ياش چاغالارينىڭ شولارىالي دنيا دىل لرنە ترجمە اديلىب مشھورلىق بىلن اوقيلىيون داستان لاردان محروم بولىب يۇرۇن لرنى گۈرۈب گىچە مى گۈندىز ادip ايلينگ، و انه آتا لارينگ خدمته، بويىلە ادب و تربىيە باagli كتابى يتيشديرمك اوچىن، ايشلاب و اورانان بىليم مى ايل خلقا ياراسىن دىبب بول كتابى تىارلايدىم .

چاغا لارا، ايلكى بىلە ماشغالا، ايكنىجى مكتب تعلم، استاد لار، و اوچىنجى جامعە و سىلە بولىب ياش لارينگ اخلاق بىليم، دوشينجه سىنه تاثير ادip، اولى رول اويناب باشلايور .

بول كتاب يانگقى آدip گچىشىمiz يالى، آتا انه لرينىڭ، اۆز فرزند لرنى بىيك شخصىت ادip يتيشديرمكده، چاكسىز رول اويناردىبب اينانىورىن.

حرمت بىلن حاجى قى بولداش
1392 هجرى شمسى بىلى

كتاب، قىلىنىڭ، هىچ بىر تمدن يوقارى درجه يتىپ اوسماندىر،
هر بىر تمدنىنىڭ اوسىب يوقارى درجه لرە يەتمگەن اوقيب يۇرۇن چاغا
لار، كتاب لار، يازىجى لار، قلم، تعلم، ماشغالا تربىيت لرى سىبا
بولىدىر. باغبان بىردرختى نهالقا پوداب و يونىب غۇوى درختت ادip اوسدىرىپ
بىلە، يونە اولالان سونگ اونى غېرىقىب، يونىب،
يۇرە گىندأكى يالى ادip اوسدىرىپ بىلمز. شونىنىڭ اوچىن انسانىنىڭ ياش لىق دورى، اوران بىر اورنجىنگ و
تاثيرلى وقت بولارمىش. آنا شودىب، ياش چاغالارينگ اولا لاپ ناحىلى آدم بولىب يتيشىمگى چاغا
لىق چاغ لارنا دىكىشلى بولىب غالىور. اوnda، اونىنىڭ يالى بولسا، گىلىنىڭ گىلچك باتىرلارى، دوغاجان
بىلەزىلارى، كتاب قلمە تشویق ادip و هوس لىدرىپ تربىيە لە مەگە
اورنىغالينىڭ. چاغا لار بىزلىرىنىڭ ميراث دوشمىز و گىلچك يىنگ اىه سى دير.
اولارينىڭ ارتە سىنى آيدىنىڭ لاشدىرماق ھەمە مىزىنىڭ بورجىمىزدىر.

ذهن لى چاغالار

اهداء

بو كتابىنىڭ زىھىتى،
جنگل آرىيغىنگ، منگە جىك يىنگ، قرقىن
ينگ، خانقاھ نىنگ و خىماب يىنگ مكتب لرىندە
اوقيب يۈرن ياش چاغا لارا باغيشلانيور.

حاجى قلى يولداش

بای و عقدار

قديم زماندا اولاقان اوباردا، بيريرلى، ماللى، باي ياشايوراكن.
باي گونلردن بيرگون سودا آلمانا بازارا گيليلور، گورسە بير
يرده بيرآزراق آدملا راپيشيشىپ، بير عقدار كىشى نينگ پايخاس
لى

سوزلرنىڭ تعرفينى اديب اوتيران ميش لار.
باي او لارىنگ بارا گىندىن گۈررېنگى دىنگلاب حيران غالىيدىر.
"بول عقدارا من هم بير دوشىپ گۈراين" دىبب يۇرە گنه
دۇيىدىر.
اوندان - موندان سورا غلاب آخر عقدارىنگ اوئى نى تاپىپ
ايشىگىنى فاقىيور.
عقدار گونىنگ هوورنە بىلىنىپ كتاب اوقيب اوتيراكىن.

"شول گون نينگ ايشى نى ارتا
غويما. ارتا ائنم يوق، أرتە نينگ
هم اوز ايشى بار."
ش اتلوي

- اوقيب اوتيرن كتابنى يerde غويمان گيليب غاپىنى آچان مىش.
گورسە بير آق ساقغاللى كىشى غاپى نينگ آليندا غاراب
دورىيدىر. "السلام عليكم صوفى آغا" دىبب ال برىور.
- عقدار:
- آيدىرىنگ صوفى آغا! من سىزه نامە خدمت ادib بىلرەن دىبىور.
باي:
تعريفىنگىزى اشدىب، اوزاق يولدان سىزىنگ دردانە
سوزلرەنگىزىن فايدە لانمانا گىلدىم" دىبىدىر.
سىزىنگ سوزلارىنگىز، آلتىنە غاپلارىالي ارزشلى سوزلرمىش
دىبب اشىتىدىم.
عقدار:
- يوق صوفى آغا! "اونىنگ يالى هم داڭ، يونە، ايل خلق فايدە
لانيارس دىبىورلار، من هم ايلىنگ فايدە سىنە بولسىن دىبب بىلنمى
درىغ اتمان گىلىيون دىبىور.
"يونە صوفى آغا" هربىر ئۆكىت لرمىنگ بهاسى قىرق تىگە
دېر، سبابى بىلەمىنگ ارزشى و قىمتى آشاق دوشىمە سىن دىبىورىن.
باي مونى اشدىب اونىگىكىدىن هم عقدارىنگ سوزلرنە اينامى
كۈپلىور.
باي:
- اونىنگ يالى بولسە قىرق تىگە نى بريورس دىبب اونىگىنده
غويىدىر.
عقدار قىرق تىگە نى كىسە سىنە سالىپ قلم نى چىقارىپ
پىشىگىنگ غولاغى يالى بير كاغذا شوپىلە يازىور.

بای کاغذى اپلاب دونىنگ ایچگى كىسە سىنە سالىب خوشلاشىب
غايىدېب برىيور.

بای شام آرا اوينه گىلسە، ايشچى لرى بيرآزبۇغداي، ارپانى
اورىب گتىريپ داشاردا غوبىبىدىرلار، ارتىر اىچە رى باسارس
دىبب اوينه اوراب بارىيار اكىن لر.

بای:

- زحمت كش دايىخان لارداشاردا باسىب غويان پخل لارىنگىزى
ايچە رى سالىب گىدىنگ لر، يوغسا من تولك لرىنگىزىن و پول
لارنىڭىزدان غايىتارمالى بولارن دىببىر.

دايىخان لار:

بای آغا! باشغا خلقىنگى هم داشاردا دىنگە سىننگى دأل دىبب
دىرلر. بای عىىدارىنگ آيدان
سوزىلرنى پختە يادىندا ساقلاپ، ناتسە شوتىسە ، ايشچى لارە
بوغدايى و پخل لارى اىچە را باسىدىرىپىدىر.

خانىنگ قدرتىندىن شوگىجە غاتى بىر ياغىش ياغىش اھلى
غىشلاق داقى بای غربىيىنگ داشاردا باسىب غويان آرپا- بوغداى
لارنى خرابلاپ گىدىپىدىر.

و غالانى هم بولسا چۈرىپ غالىيور.

دىنگە يانگقى بايىنگ آرپا بوغداى لارى آباد غالىپىدىر.
بای عىىدارىنگ بىن اۆگىت لرىندىن كان فايدە لانىپىدىر.

"شو گون نىنگ ايشىنى ارتا غويمە ارتە نىنگ اوزايشى بار."

(تركمىن نقلى)

"بىلىم لى اولمىز ، بىلىم سىز گولمىز." (تركمىن نقلى)

سوراغ لار

بای بازارا قايسى مقصىد بىلن گىلدى?
بای بازاردا كىملرى گۇردى?
بای كىمینگ غاپى سىنى قاقدى?
عىىدار كاغذ نامە دىبب يازدى?
بای عقل دارا ناچە تىنگە بىرىدى?

سۈزلىك

عىىدار: پايخاس لى كىشى، دانا
پايخاس: عقل
ايشىك: غاپى
آق ساقغاللى: ياش اولى
تعريف: اۇوگى
ارزش: بها
تۈلک: آيليق پول

آيدان آى گچىدىر، گوندن گون گچىدىر، بىر گون غاررى
دايخان دنيا دان اوئتىور.
اوغلان لارى، هر قايىسى سى پىل، كارتمن، اوراق لارنى ال لرنە
آلېب باغى كؤولە مگە دورىيورلار.
و باغىنگ پىل دكەمە دىك يرىنى غۇيماندىر.
اوغلان لارنالىچە گونلاپ ھاش- ھاشلاشىپ ھىچ خزىنە طلا
تاپماندىر.

اوغلان لارينگ بىرى:
- آتامىز، بىزلىرى آلداب گىتدى. دىبىر
سونگقى سى بىل، اوچ دوغانىنگ اۇزىم باغى اوران آرتىق ماچ
حاصل ادىبىدىر.
اۇزىم لرنى بازاره التىب، ساتىپ توکادىب بىلماندىر.
شودىب بىر آز طلاتتگە يغنايور لار .

دايخان و اوغلان لارى
بىر باراكن، بىر
يوق اكن،
بىر غاررى
آدمىنگ اوچ
سانى يالته اوغلى
و بىر اۇزىم باغى
بار اكن.
دايخان بىر گون
اۇلۇم ياسىدىغىنندە
ياتاندا اوغلان لارنى يانىنە غىغيرىب شۋىلە دىبىدىر.
أتاسى:
- اوغلان لاريم، من موندىن بويان اوذاق ياشامارن،
اولمزدىن اونڭ سىزلىرە هىزىچە آيتىمادىق رازىمىي آيداسىم گىلدى.
شول اۇزىم تاكىنگ اىچىنده بىر كۆزە ئەلتىن طلا گومىب
غۇياندىرەن، من اولىندىن سونگ شول خزىنە نى تاپىپ ئىنگ
لاردىب سار غاب نصىحەت اتىور.

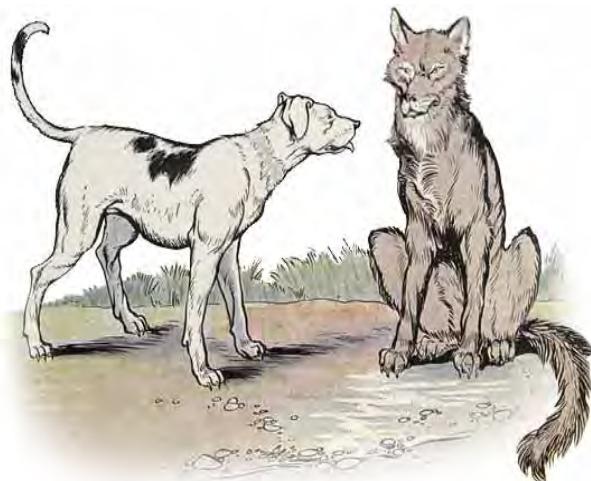
دايخان
و اوغلان لارى
بىر باراكن، بىر
يوق اكن،
بىر غاررى
آدمىنگ اوچ
سانى يالته اوغلى
و بىر اۇزىم باغى
بار اكن.
دايخان بىر گون
اۇلۇم ياسىدىغىنندە
ياتاندا اوغلان لارنى يانىنە غىغيرىب شۋىلە دىبىدىر.

موجك و اوئى ايتى

بىر بار اكن، بىر يوق اكن، بيرايگلى موجك باراكن.
بىر گون آچلىق دان اولريالى بولىپ گىدىپ بارىورقا، آلىندان بىر
سميزايت چىقىور.

ايت:

- موجك دوغان سانگا نامه بولدى؟ دىيىب ايت دورىيدىر.

آنا شوندان سونگ، اوچ يالته دوغان، غاررى آتاسى نىنگ آيدان
سۆزى نىنگ معنى سينه دوشىنىيىدىرلر.
”زحمت دن سونگ راحت.“ (تركمىن نقلى)

سۆزلىك

اولىم ياسدىغىندا: اولىم غولايلاشىدا، اجل ياقىن لاشاندا

خزىنه: گنج، آلتىن كومىش و غىيمىت بها داشلار

آلتىن: طلا

كۈومك: غازماق

آرتىق ماج: كوب، بركتلى

سوراغ لار

غاررى دايغانىنگ ناچە اوغلى باراكن ؟

غاررى دايغان اولمزدان اونگ اوغلان لارنا نامه دىيىب وصىت
اتدى ؟

”ياغداینگ نىچىك؟ دوست گئريون ولى آررىق لاب سىنگ نامه
بولدى؟“

”نامه اوچىن منىنگ يالى زحمت چكانگ يوق،
وايشلانگ يوق؟“

"يالىنگ و نهارينگ وقتى وقتنىدە اونگىنگە گىلمە گى اىستانگ يوقمى؟ دىيدىرايت".

موجك:

- هانى شوپىلە بولسا دوست، كاشكى من هم سىننگ يالى بير مناسب ير تاپسامدېم دىبب موجك هاشلاپ آه! چكىور.

ايىت:

- غايغىرما دوست، من سىننگ اوچىن بير يرى اوزلشدريپ تاپارن دىبور، يئورمن بىلە ايمام كا بارالى و بىلە جە ايشلرى پاپلاشىپ ايشلارس.

انا شودىب ايت، مؤجگى آلىپ خواجه بىن ينگ اوئينه اورابدىر. يولدا موجگىنگ گۆزى ايتىنگ بوينىنداقى تؤىي غاچان غارا يارالى يرە دوشىور.

موجك:

- دوغان، بوينىنگا نامە بولدى دىبب ايتدى سورايمور.

ايىت:

- هيچ زات دال دوست، گونديزىنە ايمام منى بوينىمه زنجىر سالىپ دانگىب غوبىار و گىچە سىنه بوشاتىور. اوزال- اوزال آزاچىق غين بولدى، يونە حاضر اوورنىشىپ گىتىدىم" دىبب ايت جواب برىدىر.

موجك:

- دىنگە شول مى؟ دىبب موجك دورىبور. اونىنگ يالى بولسا ساغجا بول ايت دوغان "دوق گزىب قل بولانىمدان آزاد گزىب آچ يئرانىم غۇوى دىبب آيلانىب ايزنە غايىتىور". "قل بولىب شاد گزىدىن آزاد ياشاب غايىغى لى يئرا نىم غۇوى".

سوراغ لار

موجك بىلە ايت نира غايىتدى لار؟
ايت ينگ اييه سى كوجىگىنگ بؤينىنە نامە سالىپ دانگىب غۇى
بۇر؟
ايت ينگ نيراسى يارالانىبىدىر؟

سۈزلىك

موجك: بئرلى، غورد
ايت: كوجىك
ايىگلى: آررق
يال: ايت ينگ ايتمى ويا نهارى
خواجه يىن: باى، ارباب
اركىن: آزاد
قل: غلام، بندە

- من سىننگ يالى ايش سىز داڭ.
غارلى و سوويق غيش اوچىن ايمىت يغنايورىن .
سن هم آيدىم آيدىب يورىنچانگ غيش اوچىن آزىق جمعلە، يوغسا
غىنانارسىنگ دىبىدىر.
چكىرتىگە:
-غىشى غايىغىرما دوست، مىننگ آزىقام بار دىبىور".
اما غارينجه بوجىدaiي دانه نى گۇته رىب اوئينه غارشى
گىدىبىدىر. گونلاردن بىر گون غاتى بىر غارلى غيش گىلىپىدىر،
چكىرتىگە نىننگ ناچە گونلىك آزىقاسى توکادىبىدىر.
آچ غالىب گدائى چلىقە چقىور، كىمدن دىلاجىگنى بىلمان غارينجه
نىننگ ايشىگىنى قاققىور.
غارينجه اوېشىرىپ غويان آزىقاسىندان برىپىدىر.
"ايش سىز ليك، يا گدائى چىلىغا التر يا اوغرى چىلىغا"
(تركمىن نقلى)

سۈزلىك

بىكار: ايش سىز

آزىق: ايمىت، ذخىرە، انبار، منبع،

اوېشىرىمك: يەناماق

يابىنجه: يورغان

سوراغ لار

چكىرتىگە غارينجه نى نىردا گۇردى؟

غىشدا كىمىننگ آزىقاسى توکاندى؟

كىم آچ غالىب گدائى چلىغا چىقدى؟

غارينجه و چكىرتىگە
بىر گون ياز آىي اكارانچىلىغىنگ اىچىنەن بىرچكىرتىگە آيدىم
آيدىب چىرچىرلاب اوئىپ بارىپورقا، بىر غارا غارينجه آغىزىنە
بوغداى دىشلاب آلىندان چىقىور.

چكىرتىگە:

گىل غارينجه دوغان ياداب جانىنگ غىناب يئورىنچانگ

بىلە لشىپ آيدىم آيدالى دىبىدىر.

آزىقا اوېشىرىمك دن باشغا ايشىنگ بارمى؟

دىبىور.

غرينجە:

آغشام بولسا آغيلينگ اچىنده غويون لار بىلە غاريشىب ياتاراكن.
چوپان، هر آنا آغشامى غويون لارينگ سمىزجه سى نينگ
بىرنى سوپىب ايت لرنى گوشدن دوپىرارميش.
بىر گىچە، بلانىنگ داشىنده بولاندان اچىنده بول دىپىب آرقاين
ياتان بئرى چوپانىنگ الينه ايلبور.
چوپان بئرى نى آسيب، ايت لرنە چاپغالاب پايلاپ برىپىدىر.
"كچ يوك منزل آشماز." (تركمىن نقلى)
"بىر يامان نينگ ضررى، مونگ ياخشا دگر."
(تركمىن نقلى)
"كۈرنىشە بەها بىرىنىڭىز آدانارسىنگىز." (ح ق يولداش)

بئرى و غويون نىڭ درسى
بىر چال بئرى، هرگون بىراولى سورى نينگ ايت لرى، كان
بولان سونگ، اچىنەن ھىچ نارسە آلىپ بىلمان باريسىنەن غاراب
غايدىب بئرىپىدىر.

سورى نينگ ايت لرى اوران ياراماڭ، گويچلى بولاندان سونگ
بئرى سورە ھىچ بىر زيان يتىرىپ بىلمان بئرىپىمىش.
گونلەن بىرگون، بئرى بىر تاشلانان غويونىنگ دريسىنى تاپىپ
گىپىدىر.
شودىپ، سورى ميدان لېقدا اوتلاب يورن وقتى اچىنە غاريشىپور.
ناتىسە - شوتىسە چوپان چولىغا تانىلىمان آلداب غويون لارى
پارچە لاب اىپىپ بىر آزو قتلاپ نوش ادip بئرىپىر.

ايکى سغىر
بىر باراكن، بىر
بوق اكن، ايکى
سانى سغىر
باراكن.
گونلردن بير
گون بير اولاقان
يولبارس، شكار
اوچىن او لارىنىڭ
جلگە سينه
گىلىپىدىر.

غاراسا، ايکى شاخلى سغىر بير بيرنە دگئىشىپ او تلاپ
يۈرنمىش.

يولبارس، گوندە سغىر لارى بىرلە شىپ بير بيرىندن آيرىلمان
او تلاپ يۈرن سونگ، اىبيب بىلمان گىدرىاكن.
قاچاندا يولبارس، او لارا هجوم اتمە لى بولاندا، بير بيرنە
سۇپيانشىپ شاخىنى آبا يلاپ دورا راكن لر. يولبارس او لارى
شكار اديب بىلمان غورقىب بوش گىدىپ يۈرىپىدىر.

آخر بيرگون ايکى سغىر بىرزادىنگ اوستىننە اورىشىور.
ارتە سى هر قايىسى سى بير يرده او تلامانا دورىپىدىر.
شوندان سونگ يولبارس هر بيرنە يكە - يكە هجوم اديب اىبيب
نوش اتىور.

سۇزلىك

بۇرى: غورد، مۇجك
درى: هام

چولىق: چوپانىنگ ياردام چى سى
آغىل: غويون ياتاق

آننا آغشام: جمعە آغشام

آرقاين: امان، آرام، دىنج
گوش: ات

چاپغانلماق: دۇر اماق

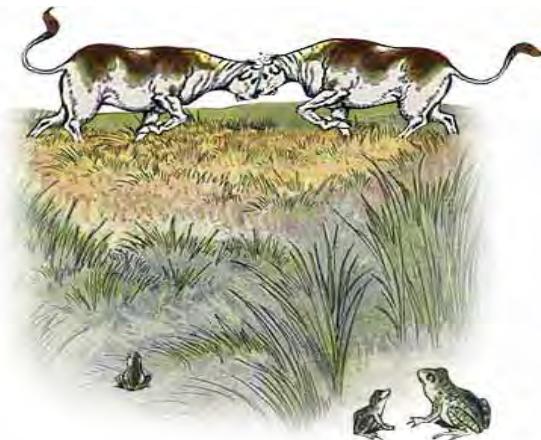
سوراغ لار

مۇجك نامە نىنگ درى سىنى تاپىپ گىيدى؟
نامە اوچىن مۇجك ناچە گونلاپ سورى نىنگ اىچىنە گىرىپ
بىلماندىر؟

مۇجك گىچە سىنە نىردىه ياتاراكن؟
چوپان قايىسى گىچە لرايت لرنى گوش دان دويورر اكن؟

شودىب،

آغىزى بىر سغىرلار دشمانه ايمىت بولىدىر.
”ايکى يقين اورىشسا، اوْزگە لىرە اىيم بولار“。(تركمىن نقلى)

سوراغ لار

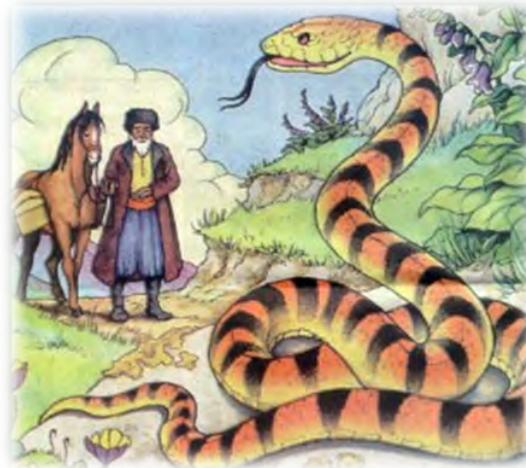
يولبارس سغىرلارى نىرده گۇردى؟
نامە اوچىن يولبارس ايکى سغىرى آولاب بىلمان يورىدىر؟
نامە اوچىن آغىزىبىر سغىرلار دشمانه ايمىت بولىپ دىرلار؟

سۈزلىك
سغىر: پاده، اوْكىز، ائنك
جلگە: دره
يولبارس: ارسلان
اُرپىش: سواش
ھجوم: حملە
سۈپىانشىب: ياپلانشىب
شكار: آو
غورقماق: ائر كىك

غاراب او تيران او دينچى دررو پىل نى الينه آلىپ ياخشى ليغه
يامان لىق دىبىب بىلان نىنگ كله سنى چاپىور.
بىلان واخ! دىبىب جان برىيدىر.
”ياخشى ليق يerde غالمازدىن سوزھمىشە دوغرى دال.“
(ح ق يولداش)

سوزلىك

غادىل:يان، بىقىن، غولاي
هين: بىلان دشىك
سوراغ لار
او دينچى نامە نى اوينه گتىردى?
او دينچى بىلان نى نامە بىلن او رىب او لدىرىد؟
بىلان ادىلان ياخشى ليغى بىلدى مى?
ياخشى ليغى كىمە انتمى دىرس؟

او دينچى و كېچە
باش بىلان
بىر باراكن، بىرىيوق
اكن، بىر غريب
او دينچى باراكن.
بىرگون غيش آىي
ميداندان او دين
يغىب اوينه
گىلىورقا،
 يولدا، چوپىنگ
آستىندا بىر غارا گئريار.

غولايراق گىلىپ غاراسا، هىنىندان چقىب دونگىپ غالان بىرىيلان
اكن. رحمى اينىب اونى اوينه آلىپ غايدىدىر.
او دينچى نىنگ او غلان لارى بىلان نىنگ داشرا غيندا غاراشىپ
او تيرانمىشلار.
يواش- يواش بىلان جانلانىدىر.
بىر سللم دن سونگ بىلان يئرى مانه باشلايمور.
كله سنى يواش- يواش غالدىرىپ
غولايراقيندا او تيران او غلان لارىنگ بىرى سىنى چاقجاڭ
بولىدىر.

سونگرا سویب آردیب آغشام غازن نینگ آشاغینه دوشابدیر.
 "دوستینگ غاراقچى بولسا، يول باسماغى
 اووره نرسینگ" (ح.ق. يولداش)
 "ياردوستینگا غاراب بىر سارپانگى،
 گۈرنىشىنگ رقىيە سىاست اتمىش" (جىحون سسى)

سوزلېك

ھېبىك: دوزاق
 غاراقچى: غالتمان، يولباسىجي
 آبراي: عزت، سارپا، سىلاخ
 خرابلاماق: بوزماق
 سويماق: باشىنى كىسمك

سوراغ لار

دايخان نينگ اكىن لرنى هايىسى غوش لار ايىدىر؟
 دايخان دورنا نامە دىدى؟
 دوست يىنگ غاراقچى بولسە يول باسماغى
 اووره نرسينگ سۈزى ياش لارا دوشىنديرىنگ؟

دايخان
ودورنه
 بىر بار
 اكن، بىر
 يوق اكن،
 بىر زحمت
 كش دايخان
 بار اكن.

گوندە بىرتۇپارلگ لک غوشلار گىلىپ، يرنە سېن تازە بوغدائى
 دانە لرنى چوپلاپ اىيىپ يئرانميس. آخر بىرگون دايخان جانىندان
 دوؤىب اكىنلى گۈرمانە غويمايون لگ لكلىرى توتابىمن بولىپ
 ھېبىك غوراپور.

ارتە سى دوزاغىنى بارىب گۈرسە، لگ لک لاربىلە غارىشىپ
 بىر دورنه دوزاغا دوشىبىدىر.
دورنه:

من بىرغرىب گناھ سىز دورنه من، بابا دايخان، منىنگ ماشغالام
 ائران آبرايلى ماشغالا دىبىپ يالبارمانە باشلاپور.
 منى غويبىرىنگ ، من سىزە يالبريان دىبىپ دورنه آغلابدیر.
دايخان:

سۈزىنگ دوغرى،
 اما، من سى اكىنمى خرابلايون لار بىلەن توتدىم.
 "آدمى دوستىندان تانايپور لار دىبىپ دايخان جواب بريار".

"غونگشى لارمى اوراق كمك گە آيداين، گىلىپ اوريشار دىيىدىر".

دایخانىنگ گوميردىسى

تور غاي يىنگ چاغا لارى اشدىب هوولىغىب دىرلار."غورقمانگ چاغا لار، اوزگە آرقاين بوليان كېشى نىنگ ايشى وققىندا بىتمز دىيارانه سى".

ينه بيرآز گوندن سونگ، دایخان اكين لارنىنگ داشىندان آيلانىب، "غونگشى لار- ها، گىلمە دى، دايى لارمى چاغىراين گىلىپ اوريشىسىن دىيور"

مونى هم تور غاي يىنگ چاغالارى ينه اشدىب غورقىدىر.

"غورقمانگ چاغا لاريم" : انه سى "آيتدى".

باشغا لارا اينانىب يئرانىنگ بوغدايى وققىندا اورىلماز دىيىدىر . ينه بيرناچە گون دن دایخان او غلى بىلەن تىركە شىب گىلىور.

**تورغاي
غوش
بىر بار
اكن، بير
بوق اكن،
بىر
تورغاي
غوش
باراكن.**

اونىنگ بىركتده پئيكالىنگ اىچىنده هورتگە سى باراكن.
تورغاي جيق آتىزىنگ اورتە سىنده چىلىنگ بىرغاپدانى اؤى
ادىنىيىدىر. بيرآز گوندن سونگ، يومورتە نى دوويب جويجه لرى
چىقىار.

گونلاردىن بىر گون اكىننىنگ اىه سى گىلىپ
- بوغدايى، آرپالاريم يىتىشىنە منگزايور.
ايندى اورىبرىسک هم بولجاق دىيب داشىندان آيلانىور.

میراب و گؤمیلگن بیلان

بىر بار اكن، بىر يوق اكن. بىر غريب ميرابينگ بىراوغلى وباش سانى غويون، كىچى سى باراكن.

گونلردن بىرگون ميرابينگ اوغلى، يرىندن اوت او رىب گىلىورقا، بىرگۈمېلگن بىلان نىنگ غويرىغىندان باسىور. بىلان قەرنە ميرابينگ اوغلى نىنگ آيا غىندان چاقىدىر. او غلان ناچە گونلاپ ياتىب- ياتىب غۇوى لاشمان اولىيار.

دايىخان جانىندان دوپىپ پالتانى آلىپ بىلانى، هىنىنگ يانىنده اولدىرىپ بىلمان غويرىغىنى چاپىپ غالىور. شوندان سونگ، بىلان بىلە ميرابينگ دشمان لىغى اوجىگىدىر. بىلان غويرىغى چاپىلاندان سونگ، آرالماق اوچىن ميرابينگ غويون لارنى چاقىپ، اولدىرىپ يۈرپىدىر. دايىخان، آخر بولما جاغنى بىلىپ بىلان بىلە ياراشماقى گۇونىنه دوپىور.

"غونگشى لار ھم گىلمە دى، دايى لار ھم گىلمە دى، ايندى او غليم ارتە ايكمىز اورالى. "دىبور آتا سى". "آنا ايندى بول يىردىن گۈچالىنگ".

"هاچان انسان اوز ايشىنى اوزى ادىن دىسە ادردىيىدىر". تور غايى چاغا لارنى آلىپ باشغا بىر غامىش لى كول لرە گۈچىپ گىدىيىدىر.

"اوز ايشىنى باشغا لارا اينانىپ يۈرنىنگ ايشى وقتىندا بىتمز". (آيزوف)

سۈزلىك

هورتە گە: غوش كته ك

غونگشى: همسايمە

كول: سولى، غامىش لى، اوت لى و چۈپلى ميدان

سوراغ لار

تور غايى غوش هورتە گە سىنى نىردىن ياسابدىرى؟

دايىخان يرىنە نامە اكىدىرى؟

تور غايى چاغا لارنى آلىپ نىرا گۈچىپ گىتىور؟

دايىخان بوغداي لارنى كىم بىلن اور مانە گىلدى؟

بىر گون ميراب بىلان نينگقا بال و ايمىش آلىپ ياراشمانه بارىبىدىرى.

ميراب:

- گىل بىلان دوغان، بولان ايش لرى ايكمىز هم اونىدىلى،
بىر بىرگىنگ ادن گناه لارنى كېچە لى دىبور.

"سن منىنگ اوغلىمى و مال لارمى چاقىب اوڭدىرىنگ،
و من هم سنىنگ غويرىغىنگى چاپدىم. ايكمىز هم قصدىمizى
الدىق،

- گىچمىشىدە بولان ايش لرى ياددان چىقارالى.
گىل ايندى يانگىدان، ايكمىز دوست بولالى دىبور."
يوق - يوق! دىبىدىرى بىلان.

"كىتىرن سوغات لارىنگى آلىپ گىت".

"سن هم هىچ وقت اوز اوغلۇنىڭ نيراسىنندىن چاقىبىدىرى؟
چىقارمارسىنگ، و من هم غويرىغمىنگ چاپىلاننى، دادغىنى
اونىدىبى بىلەرن دىبور.

"دشمانىنىڭ ادن گناه لارنى و ايش لرنى باغىشلاماق بولار، اما
اونىنىڭ ناحىلى دشمانى ليقى يۇره ك دن چىقارىب
اونىتىيلماز." (آيزوف)

"آلپ ارسلان روم پادشاه سىنى يىنكىن سونگ، گناه سنى
باغىشلادى".

(آلپ ارسلان نىنگ كارنامەسى)
"دشمانى باغىشلاپ، و يۇره ك دن چىقارماق آنگىلساد دالدىر".
(تركمىن نقلى).

سۈزلىك

ميراب بسو دولاندرىجى
آر:قصد

اوجىكىمك:غىزماق، جوشماق
دشمان:ياغى

سوراغ لار

ميراب يىنگ اوغلى اوت اورىب گىلىورقا، نامه نىنگ اوستىندان
باسىور؟

گومىلگەن بىلان اوغلانىنىڭ نيراسىنندىن چاقىبىدىرى؟

ميراب اوغلى نىنگ آرىنىي آلاقا بولبىب يئلانىنىڭ نيره سىنى
چاپدى؟

ميراب بىلان بىلەن ياراشجاق بولىپ، نامه آلىپ باردى؟

بورگىت واونىنگ چاغاسى

بىر بىبىك داغىنگ غاياسىنده، بيرالغىر بورگىت ياشايوراكن.
گونلردىن بيرگون، اوئىنگ بير يومورته سى هايسي بير سبابلى
توقغانلىپ داغىنگ آشاغىنداقى اوبانىنگ، كۈرك بولىپ يۇرن
توقويق لارينگ يومورته سى نىنگ يانىنە دوشىور.

شودىب بورگىتىنگ يومورته سىنى، توقويق اوزى باسىب او تيران
يومورته لارنىنگ يانىنە چوندگى بىلە سؤىشىرىپ باسمانا
باشلايمۇر.

كۆپ وقت گىچمان كا يومورته لاردان يارىلىپ جويجە لر
چقىيدىر.

بورگىت يىنگ هم جويجە سى توقويق جويجە لرنىنگ آراسىندا

يومورته دان غارىشىب چىقىيدىر.
وتوقويق يىنگ جويجە لرى بىلە تيركاشىب يۇرۇر.
يونه اول بورگىت ليگىنى بىلەمان من بيرتوقويق جويجە سى دىبىب
اينانىب يورىيدىر.
اما اوئىنگ اىچىنەن محل - محل سن بولشىنگدان گۇرا گۈچلى
سن دىبىب بىرسىس چىقىور.
گونلردىن - بير گون بورگىت يىنگ چاغاسى، يورىنجه آتىزىنگ
اىچىنەن توقويق لارو خورازلاربىلە گزىب يۇركا، آسمان داقى
اوچىب يۇرن بؤيلە كى غوش لارى گۈرۈپ، كاشكى من ھم
شول غوش لارىالى آل آسماندا اوچىب بىلسىم دىم دىبىدەر.
مونى اشدىب يانىنداقى خوراز توقويق لارگولىشىور.
"سن بىربىزىيالى بيرتوقويق، خوراز جويجە سى، خوراز، توقويق
ھېچ قاچان گۈگە اوچىب بىلە يورىدەر."
اول ھمىشە ماوى آسماندا غايىلىپ اركىن اوچىب يۇرن غوش
لارا غوشىلاسى گىلرakan.

تىسگىنەمك: غورقماق
بورگىت: بىررتىجى آغىر غوش
غانات سىز: بول يerde روح سىز، اۇقىب سىز معنى نى آنگلاتىار
اركىن: آزاد

سوراغ لار
 بورگىت يىنگ چاغا سى نامه نىنگ جوچە سى بىلەن او لالىپ
 دىرى؟
 بورگىت يىنگ چاغا سى نامه اوچىن آسمانە اوچىب بىلەن دىرى؟

بئرگىت مدام اۇچماڭى هوس ادرمىش، اما، اول اوزىنى دولى تانىن يوق اكن. كاوقت لار اوز- اوزىنە سىننگ آرزو لارينگ عملە آشىمە يور دىئراكن.

آنا شودىب يواش - يواش اوچىب بىلمە يورن دىئن سوزلەرە اينانىب، اوچماڭى كىلە سىندىن چىقىمىغى باشلايدىر.
 خوراز، تۈۋىق لار بىلە غارىشىب، "من بىرخوراز جوچە سى، باشغا هىچ زاد دآل دىيىب ياشايىشى دوام بىرىدىر".
 بېرنەچە بىلدان سوننگ، تۈۋىق جوچە سى من دىيىه - دىيىه دنيادان اوئتىور .

"سن ھم شول بورگىت يالى سىنگ، اوزىنگى غانات سىز گۆچىج سىز فكراتىمە. آرزو لارينگى عملە آشىر، تىسکىنەمە ايزە چكىنەمە. تورحركت اد گىچ بولماسىن". (ح. ق. يولداش)
سەننەنگ اينامىنگ: گىلچىنگ و سرنوشت يىنگدىر، اوندە اينانىون نارسە نىگە سرە ساب بول. (ح. ق. يولداش)

سۆزلىك

غاييا: داش، داغىنگ بئقىنى

الغىر: آلاق، آلغىن، آلامان

محال - محال: ترك - ترك، غايىتا - غايىتا

گۆيچلى: باتىر، دايىو

گۆك: آسمان، يوقارى، ملاؤى

ماوى: گۆك رنگى

غايىلىب: غانات يايىب

يواش يواش: آهستە، آستە

غريب، اوردىگىنگ آلتين يومورته لارنى ساتىپ اوران باي بولىدىر.

گونىنى زوردان گۈرىب يۈرن غريب، باي بولدىغى چە نفسى غاتىبور.

گون - گوندن ترك باي لارينگ باي بولجاق بولىپ قناعتى الدن بريپ غيسغانچ بولىپ باشلابدىر. اوردىگىم گوندە ناشە ايکى يومورته بىن يوقلا دىيپ بيردىن زانلى بولجاق بولىپ اوردىگى اولدىراين اىچنى يارىب ھەمە طلا يوميرته لارنى آلاين دىيپ. آنا شودىپ، بېرىگون ارتىر گوندە بىر طلا يومورته دوغىب يۈرن اوردىگى باشىنى كىسىپ دؤشىنى يارىب گۈرسە، نە طلا بارمىش نە يومورته. هىچ زات ھەم يوق مىش.

خانىنىڭ يواش - يواش بريپ يۈرن دولتى نىنگ قدرنى بىلماندىر.

شوندان سونگ بد بخت كىشى لارينگ سانىنە غوشىلىدىر.

"انسان كويپلنج نادان ليقدان اوز دولتنى الدن بريور".

(ح ق يولداش)

"سوادسىزلىق انسان لارينگ ايزا غالمااغنا سباب بولىور و سوادلى ليق انسان لارينگ اونگا دوشىگىنە سباب بولىور".

(ح ق يولداش)

"آچ گۈزلىك و نفس بد لىك انسانى خوار ادر." (آيزوف) "الىنگىزداكى بارزادىنگ قىرىنى بىلىپ قناعت ادىنگ، قناعت بىر اوران ياخشى نارسە دىر."

(خلق سوزى)

آلتين يومورته لى اوردىك
بىربار اكن، بېرىوق اكن، قديم زماندا بىر غريب آدم بار اكن. اونىنىڭ بىر اوردىگى بارمىش.
هر گونرتان غريب آدم، اوردىگىننگ يومورته سنى كته ك نىنگ اىچىندىن آلىپ اىيراكن.

گونلردىن بېرىگون غريب آدمىنگ عىالى اوردىگ يىنگ يومورته سنى آلمانا بارسا، بىر ساپسارى يالپىلداپ دوران بېرىزات ياتيرمىش.

الىنه آلىپ گۈرسە يومورته نىنگ رنگىنە منگىش راڭ بىر آغىرراق نارسە اكن.

"نامە قا بول؟ دىيپ حيران غالىدىر".

"مونى كيم غويدى قا دىيپ فكرا باتىپ اويان بويانه غاراب ايمانە بولماز بول تاشلاين دىيپ اوتيرن پىلا، بىردىن كىللە سىنە بىر فكر گىلنمىش".

"گىل مونى او يە التىپ گۈركە زە يەن دىيپ تاشلاماندىر. گۈرىب دورسە او لا بىر آلتين طلا يومورته اكن. بىگانىب بازارا التىپ ساتانمىش".

ارتە سى بارىب گۈرسە يەن بىر طلا يومورته دورانمىش.

يول اوستيندأكى اولاقان داش

قديم زماندا بير پادشاه باراكن. گون لردن بيرگون پادشاه چوله شكاره گيتىمى بولىيار. پادشاه نينگ يولى، داغ ايچىندن چيقيان يولىنگ اوستيندەن غابت گيليدىر. شول يرده، پادشاه اوزى نينگ بولدان اوئتىيان رعيت لارنى سيناب گورمك اوچىن بير اپ اسى داشى غينلىق بىلەن تو غالاب گتىرىپ يولىنگ اوستيندە غوبييور. داشىنگ آستيندا بولسا بير خلته طلانى غوبييدىر.

اوزى آنگراقدە گىزله نىب غاراب دورىيور.

"هانى قايىسى بير ياخشى آدم گيليب شول داشى غيرادە آليب غويارقا؟ دىيىب سرادىپ دورىيدىر".
بىر آزوقدان سونگ بير باي يىنگ كروان لرى گيليب داش -
ماشا غارامان و غيرادە آليب غويمان اوتيپ گيتىور.

اوستە سينە دە، دار غالارىنگ بىرى "پادشاه بول داشلارى يولدان آلدىرما يورمى قا؟"؟ دىيىب سؤگىپ شوخىنلاپ گىچىپ بىرىيدىر.
ھىچ قايىسى سى داش لارى غيرادا آليب غويماندیر.

سوراغ لار:

غريب آدم طلا يوميرتاني نيردن تاپدى?
آلتىن يوميرتغە نينگ رنگى ناحيلى اكن؟
غريب آدم يومورتە نى نира التىب ساتدى؟

سۆزلىك:

كتده: اۇلى

غىسىدانماق: ھولىق ماق
اوردە ك: سونا، سوچى غوشلارىنگ بىر خىلى سى، ياشىل باش
ماشغالا سىندان،
غىسىغانچ: حريص
زاتلى: باى

سۈزلىك:

شكار:أو
غابات:يوز مه يوز
اپ اسلى:كېپ كىتته
رعيت: بير اولكە نىنگ ياشايىجى لارى
سوغات:هدىه

ينه بىز آز وقتدان سونگ بىر آرقا او دىنىنى گۇئتارىب بىر غريب او دىنچى گىلىيور.

داشىنگ يانىنە گىلىيپ آرقە سىنداقى او دىنىنى يerde غويب داشى بىر چئته الماقچى بولىيدير.

اوتن گىچن يىنگ آياغاندا دىگمە سىن دىبىپ غىنلىق بىلەن ھاشلاپ داشى يولىنگ اوستىندىن آلىپ غيرادا غويبىدير.

او دىنىنى گۇئتارىن دىبىپ دورقا، گۈزى بىر خلتە دوشىيور. آچىپ گۈرسە بىر آزشانگىر داب دوران غزىل طلا مىش.

"بول طلا لار، داش لارى يولدان آيران اوچىن" دىبىپ خلتە نىنگ ايچىنده يازىقلى مىش. او دىنچى نىنگ داشى غيرادا غويانى اوچىن برىلەن سوغات بولىيدير.

"هر بىر غىن اىشىدە بىر غۇوى ليق باردىر".

"ايل يىنگ اوسيشىنە بىر آدم دال بلکە هر بىرمىز جوابكارلى دىرس": (ح ق يولداش)

"مهم آدم بولجاق بولما فايدالى آدم بولجاق بول". (گۇنباتار سىاست چىسى)

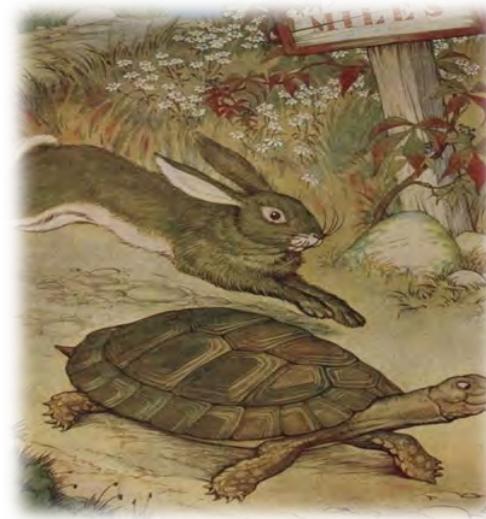

سوراغ لار:

پادشاھ كيم لرى سىناب گۈرمك چى بولىيدير؟
پادشاھ خلتە نىنگ ايچىنده نامە غويدى؟

تۇوشان و پېشباقغە

بىر بار اكىن، بىر يوق اكىن، بىرتىكىر تۇوشان باراكن. هەرگون باشغا حيوان لارىنگ يانىنە بارىپ، اوزى نىنگ چاپاق، بىلداام لىغنا غرور گەم ادىب يورراكن.

اكىن.

"ھەر كىم منىنگ بىلە چاپىشىق اتسە تىار بولسىن دىيىب غىغيرار اكىن."

گۈن لىردىن بىر گۈن اونىڭكى يانى غىغىرىپ يۈركا،
من سن بىلە چاپىشىق اتجىك دىيىب بىر پېشباقغە تاپىلېدىر.
تۇوشان:

-غۇى دوست سىندىن آغىربول ايش. دىيىور.

پېشباقغە:

- گۈرررس دىيىور.

اولارىنگ چاپىشىغىنى گۈرمك اوچىن، باشغادام بىرنأچە حيوان سرادىب دوران مىشلار.

"باشلالى مى اوnde؟ پېشباقغە تۇوشانە غاراب آيتىور".

كىمى گۈرسە منى ھىزىچە چاپىشىقدا اوتنان يوق دىيىر

شودىب پىشباقغە، يىلداام غافل توشانە چاپىشىق- دا اوستىن
چقىدىر.

"هر قانچا يىلداام ليغىنگ فايدە سى يوق".
"اڭرسن غفت دا غالسانگ(آيزوف)"
"دنسا فكرادىشىنگان گۇرا كلتە دىر. غفتىدە غالما
يورىشىدە بول".
(ح ق يولداش)

سۈراغ لار

ناچە سانى حيوان چاپىشىق اتدى?
قايسى حيوان غفتە گىتدى?
چاپىشىغى كىم اوتدى?
سوزلىك
يىلداام:چاپاق
ايلىكى: بيرينجى
گەم: غرور
ايركىلەمك: او خلاماق، يىنگىل او خى

اۇت دىم

چاپىشىق يرى بىر توت آستىندا بؤيلە كى توت آستىنە چىنى
مونگ قدم يول بللە نىيىدىر.
توشان بىلە پىشباقغە چاپىشماغا باشلايدىرلار.
توشان پىشباقغە نى ايزا غويب گىتىر.
پىشباقغە ايزدە گۈرینمۇز بولاندان سونگ، توشان، آياغانى كلتە
پىشباقغە نى حقىر سايىپ بىر سىلم دم آلىپ ايركىلائىن، اونگاچا
پىشباقغە هم گىلىر دىيىب بىر توت درختا ياپلانىب او خا گىتىر.
يۇنە پىشباقغە ارادە سىنى مەممۇت توتىب يواش - يواش
يئورا بىرىيىدىر.

روحان دوشمان بللە نى يره ايلىكى بارىپ او تىرىيور.
بىر وقت يىلداام توشان او خىدان او يانىب غاراسا پىشباقغە پللە
جايه بىر اىام يىتىيىدىر.

ينه بيرگون، اوغلان غويون لارنى باقىب يئوركا دوغرىدان هم داغىنگ آرقاسىندان بىرآچ چال مؤجك تاپىلىپ چوپان اوغلان نىنگ غويون، غوزى لارنى ايننى اىبيب ايمادىگنه آغىز او رىپ پارچە لاب باشلارىور. نامە اتچىنى بىلمان ينه چوپان اوغلان ايشلاپ يئورن دايغان لارا "كمك ادينگ مال لارمى مؤجك اىبيب گىتدى، گلىنگ هووو. يتىشىنگ تر كىراك" دىبيب غىغيرىيدىر".

چوپان اوغلان و دايغان لار بىر بار اكن بير يوق اكن، قديم زماندا بىر چوپان اوغلان باراكن.

گوندە ارتىر اىير بىلەن غويون گئچى لرنى داغابقا، كاتا كولە و توقيا غارشى باقمانا آلىپ گىدرىاكن. گونلاردن بىرگون مال لارنى، داغىنگ اته گىنده باقىب يئوركا، يكە ليكىن اىچى غىسىور. بىردىن دايغان لارى اويناب آلدايىن دىئن خيالى گۈونىنە گتىرىيدىر. غزىق بولسین دىبيب "موجك موجك! گىلىپ مال لارمى اىبيب گىتدى، كمك اتدىنگ آدملار "هاوو" دىبيب سىنى نىنگ بارىچە غىغيرىيدىر".

آنگراقدا ايش لاب يئورن دايغانلار هوولىغىب پىل، پالتە لارنى گئتارىب چاپىب گىلىپ گۈرسە لر موجكىدە يوق سۈجىكىدە يوق اكن.

دايغان لار، اوغلانىنگ آدانانى بىلىپ گومىرىشىپ ايش لرنە دولانىب غايىتىور.

خانان
باتير
قديم زماندا
بيرخانان
آدلی
اوغلان
ياشاريور
اكن.
خانانيڭ
ياشليقدا انه
أتاسي
دنيادان
أوتىپ يىتيم
غالىيور.

خانان غرييپ ليقدان كوب خواروزار بولىپ يئرراكن.
گوندە ارتير باليق توتىماغا دريانىنگ بوينىنه گىتىورميش.
كۈلچىچ، باليق توتىپ بىلمان ئى بوش گىلراكن. بير آغشام نان
ايىه بؤيلە كى آغشام آچ ياتارميش.
بىرگۇن ارتىدريانىنگ بؤينىندا باليق توتىپ اوتىرقا، بىراورتا
ياشلى عيال، دريانىنگ بوينىندا بىرنارسە يومانا گىلىپىدىر.
اول عيال غرييپ خانانيڭ باليق توتىپ اوتىرانى گۈرۈپ
اونىڭ نفسى آغرييپ اويندن ايجىك بولىپ گىتىرن بير اوقارا بىرندىر.
خانان اول مهربان عيالدان كوب منتدارلىق بىلدرىپىدىر.

اوزال هم بير گزە ك آدانان دايكان لار اوغلانىنگ سىنىه
غولاق آسمان ايشى بىلە بولىپىدىرلار.
پىنه، بىز لرى آلاجاڭ بولىياراول دىيىب شول اوغلانىنگ هم بير
گېپى بولارمى دىيىب ايشى بىلە بولىپ كەمك گە بارمان دىرلار.
موجك، اوغلانىنگ مال لارنى اىيىب پارجه لاب گىدىپ دىر.
اوزگە آدمى لارى آدaiyan كىشى نىنگ سونگى شوپىلە بولىيار.

"اينام واعتبار شوپىلە بير نارسە دىر، الدن گىتسە اونى غايدىب
اله گىتىرسلىك اوران غىندير".
(ح ق يولداش)

سۆزلىك

توقاى: جنگل

پاردام: كەمك

بئردى: موجك

غزيق: هزل، گويمىنك

سوراغ لار

چۈپان اوغلان كىم لرا غىغيردى?
دايكان لار ايكىنجى گزاڭ نامە اوچىن گىلماندىرلر؟

خانان پادشاه؛ غاررى مامه نىنگ ادن ياخشى ليغنى يادلاپ الله
يالقاسين آيدىب: بوجى - بوجى بوغدائى، برج، آزىق، وطلا بىلەن
اوئىنه اورادىبىدىر.
ياخشى ليغى دىنگە ياخشىلىق بىلەن غايىتارملى دىبى خوشلاشىبىدىر.

"التنين آلما، القيش آل" (تركمىن نقلى)
"برىم گوکدىن يول ياسار" (تركمىن نقلى)

سوراغ لار:

خانانا كيم نان چۈرە ك بريبيدىر?
خانان كيمى تخت دان دوشىرىبىدىر?

سۈزلىك

خانان: خان لارىنگ خانى
اوقارا: جام، چىرتىباق
چۈرە ك: نان
يتىم: آتا انه سى دنیا دان اوئن اوغلان اوشاق
ياساول: خدمتگار، عسکر

بىر گون اليم گىلسە بول ياخشىلىنىڭ غايىتاران دىبى سۈز
برىبىدىر.
ناچە بىلدان سونگ خانان بارىب پادشاه دان ناراضى
غوز غالانگ چى لارىنگ توپارنه غوشىلىپ ئالم خىرسىز پادشاه
نى ناچە گونلاب سواش ادip تختىندان دوشىرىپور.
سونگ اوزى تختدا اوتىرىپ خاقىنە خدمت اتىمگە نىت لىبىدىر.

خانان ياشلىقدا، اول عيالىنىڭ بير جام برج چۈرە گىن وادن
ياخشى ليغنى يادىندان چىقارماندىر.
بىرگون خانان ياساول لارنه شول عىالى گئىرمىگى بؤيربىدىر.
خانان پادشاه گورسە اول عيال بىر غاررى مامه جىق بولىپ
غالانمىش.

بىرگۇن بىراولى دنگىزدە ياشايون، پېشباقغە غۇرى نىنگ يانىندان اوئىب بارىورقا، غورباققۇنى سىسىنى اشىب غۇرى نىنگ آغىزىندان خارابدىر.

غورباقغە غوپىايىب سلام بىرىدىر: "من بويىرده كوب خوش" قاچاندا من غۇرى دان داشارى چىقسام، يانگىدان گىلىپ غۇرى نىنگ اىچىنە اوزىمى داشلايىارن ودىشىك لرى اوى ادىنىب راحت ياشايىارن".

"غولتىعما چقىب دوران سو ھم بار.
سوينىڭ اىچىنداكى كىچىجىك غورچىق لار، ايتبالىق لار منىنگ يانىمدا ھىچ زات دال".

"من شول سوينىڭ پادشاھسى دىبور.
كىل دوست آشاق دوش، منىنگ جايلامى گۈرجك دالمى دىبور؟

"پېشباقغە كalle سىنى ائرالاپ، اوى دوست سن شوجاغاز كىچىجىك غۇرى نىنگ سوی نه بگانىب يورسینگى؟
"شول يردى مونگ متر آنگراقدا بىرچقىر، اينىك اولى دنگىز بار.

"ھىچ وقت سووى آزان يوق، مدام بىر دورشى يازوغىش.
شول سودە ياشاسانگ بؤردن ھم بىر شادلانارسىنگ؟

"كىل من سانگا شونى گۈركە زىن دىيدىر.
"غورباقغە پېشباقغە نىنگ سۈزىنى اشىب حيران غالىپ آنگقا تانگقا بولىپ دونگىب غالىور".

"منا شول غۇرى نىنگ سۈزىنى اولى سو حساب لاب يوردىم.
باشغە بىر سوينىڭ بارلىغىنى حاضراچە بىلماندىم."

شوندان سونك غورباقغە اوزىنىڭ علم - بىلىمى، دوشىنجه سى آزلىغنا، و باشغا يردى خبرى يوق ليغنا دوشىنيدىر.

غۇرى نىنگ اىچىنە ياشايان غورباقغە
بىر وقت بىر يالپاڭ غۇرى نىنگ اىچىنە بىر غورباقغە ياشايور اكن.

غورباقغە غۇرى نىنگ پورسى و اىسلى سويندان باشغا دريا و دنگىزىنگ بارلىغىنى هىزىچە بىلماندىر.
غۇرى نىنگ اىچىنە ياشاب يۈرنىسونگ آزاد، تولغىنib ياتىب

تورىب يۈرنميش.
"منىنگ ياشايون يېرىم ائران اولاقان"،
"قانچا خوش بخت من: دىبىب بگانزىميش.
غورباقغە غۇرى دان داشاردا ھم بىر باشغا دنيا و دنگىز سو لارىنگ بارلىغىنى ھىچ وقت فكر اتمان مىش.

هوشيار تووشان

قديم زماندا، بير گوردرختلى توقايدا دۇرلى - دۇرلى حيوان
لار اوزاركىنه ياشايىر اكن لر.
گونلاردن بيرگون بير ئاظالم يولبارس تاپىلىپ او لارينگ اىين لرنى
ز هر اديب و غورقىزىب خوش گونلارنى

ياسا دئوندرىپ باشلايدىر.
يولبارس گوندە حيوان لارينگ بىرنى توتىپ نهارلانىپ
بىر انمىش بىرگىچە ھەمە حيوانلار ئاظالم يولبارس يىڭ اليىدان
غوتىلماق اوچىن بىرىرە مصلحتە او يېشىور لار.

"دنيانى گۈرىپ توکادردان چاكسىز اولىدىر"

"انسان سياحىتدان كۆپ زادى اوورانىپ بىلەر"
"بىلەم بير دنگىز سوی دىر، اونى اىچىپ توکادردان انسانلار
عاجىز دىر."

(خلق سؤزى)

سوراغ لار

غورباقغە نامە نىنگ اىچىندا ياشايىر اكن ؟
غويى نىنگ آغيزىندان قايسى حيوان غارابدىر ؟
غورباقغە غويى سويندان باشغە بير او لاقان دنگىزىنگ بارلىغنى
بىلەماندىرىمى ؟

سۈزلىك

دنگىز: عمان، بحر
پەڭنمك: شادلانماق
غورچىق: سودا ياشان گۈزە گۈرەننېپ و گۈرەنمان دوران كىچى
جيڭ جاندار لار
مونگ متر: بير كيلو متر مسافت(اولچى)
سياحات: گزانج

قادىد بىرناچە ساعت يول بئەراب يولبارس ينگ ياشايان جائىنە بارىدىرى.

گۈرسە يولبارس گونئى جىڭلەپ ياتىرىمىش.
"سلام اھلى توقاى ينگ پادشاھىسى، دىبىپ سلام بىرىپ يولبارسىنگ يانىنە بارىدىرى".

"نامە خېرىگىرىدىنگ؟ دىبىپ يولبارس سورابدىر".

"من سىزە توقايىنگ اھلى حيوان لارينىنگ اپېرن غىزغىن سلامىنى گىتىرىدىم و يانى بىلە گوندە بىرەمېز نوبتىنە گىلىپ سىزە نهار بولماغا تايىن بولدىق، تاكى سىزە شكاراتمكە تكلىف بولمىز يالى. دىبور".

" يولبارس: اوينىنگ يالى بولسا مانگا دا معقول دىبىپ دىبور.
موندە سىزىلە نامە فايدە بار؟ دىبىپ يولبارس غايىتالا يور".
" سىز يالى بىيىك پادشاھىنىڭ خدمت يندە بولماق بىزلارىنىڭ بورجى مىزدىر".

و هم باشغە حيوانلار آزاد و آسودە ياشار.
دىبىپ جواب بىرىپور".

"اوندە هرگون ارتىبرىنىڭىز، منىنگ درباريمە گىلمى بولرسىنگىز. سوزلرىنىڭىزدە دورماسانگىز سىز نتىجە سى اۇران اربىد لىش دىبىپ دىر".

آنا شوگوندان سونگ حيوان لارھر ارتىر دانگدا بىريرە او يىشىشىپ كىمىنگ يولبارسە ايمىت و شكار بولماغانى بئىللايارلار مىشلار.

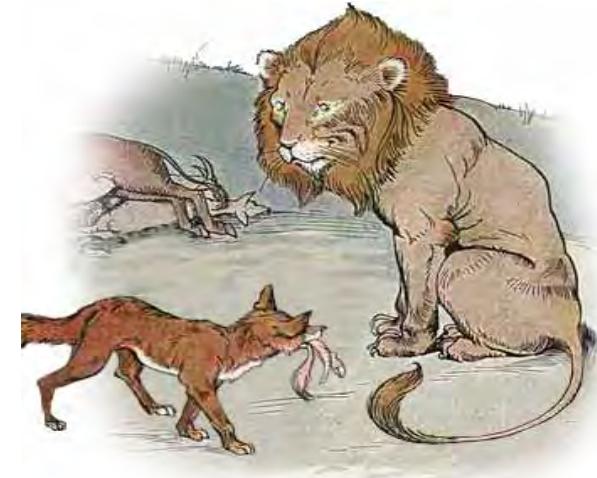
حيوان لارھر سللم غايىغىرىپ ياوىز گونلرى قبول اديب قورقىدا ياشاب يورىپ دىر لار، آنا شو دىب ھر گون حيوانلارىنىڭ بىرى يولبارسىنگ يانىنە بارىپ ايمىت بولىپ يورىپ لار.

اولا راوزاق گىچە لاب بىرچارە تاپماق اوچىن بىر بىرلىرى بىلەن عقل فکرلىنى پايلاشمانە او تىرىپىدىرىلار.

آخرنوبت بىر آق توشانە يىتىدىرى،
- "توشان آغا سىننگ كىلە نىگە ناحىلى فىرىبار؟ دىبىپ سورا يور لار".

- "توشان: اگرسىز لراوزالقى يالى دىنج آسۇدە ياشاماق اىستايان بوسانگىز، بىزلىرى يولبارسى راضى اتمك اوچىن گوندە بىرى مىز نوبتىنە يولبارس ينگ يانىنە بارىپ او زىمىزى قربانلىق اتملى بولارس".

- "آنا شوتىشك يولبارس باشغالار مىزى آزاد غوياڭ".

همه او تىران حيوانلار توشانىنىڭ اورتە غويان فىرىنى خاللاب، حيوانلرىنىڭ اىچىن دىن اينىڭ هوشيارىنى يولبارس ينگ يانىنە قاصد اديب اپرىپىدىرىلر.

بولارا اوزيم اونگاتجه نادىب سۈزدن دأنمگى اوورادرن دىبب
اوتيرقا توشان يويرىپ بارىور.
نامه اوچىن گىجاغالدىنگ.

"من أپت أپت فيل يالى حيوان لارى يقىب اىيارن .
نامه اوچىن منىنگ امرىمدن بوين غاچىر جاق بولدىنگ
غىراتىنگ قانچا دىبب توشانه آبائى اديبىدىر".

"پادشاھيم :مانىگا رخصت برينىڭ من گىجاغالماغىنگ سبابنى
سيزه آيدىب برايىن".

"گورىشىنگىز يالى من بير كىچىجيک توشانا"من اىبب غارنىنگىز
دويمىز دىبب بؤيلە كى حيوان لار سىزه باشغە بير تووشانى
منىنگ بىلە همراھ ادېب اېرىدىلار".

"سيزىنگ يانىنگىزا گىلىورقاق باشغا بير يولبارس آليمىزدان
چقىب سىزه اېرىلن سواشى اليمىن آليپ ايدى .من بولسا اول
يولبارس دان غاچىب غوتىلىدىم".

"اما منىنگ يولداشىم مىدىن گورا سمىزىر اك ياغالىجە
بولانسونگ، غاچىب بىلمە دى. آنا شودىب گىجاغالدىم. يولبارس
تووشان نىنگ سۈزلرنى اشدىب گئنگ غالىب اويا باتىور".

تورت يانىنە غاراب،

"مانىگا اېرىلن سوغاتى آليپ اېرىيالى كىم بولارقا؟ اول دىبب قەر
ادىب گئركىزمانىگا شۇنى دىببور".

گۇنلەرن بىرگۈن نوبت يانگىقى هوشىار، چاقغان، توشانە يىتتە،
توشان اوز نوبتىندان بوبىن غاچىرىپ اوتيرى برىيىدىر.
"اڭرىسن اوز نوبتىنگىدا يولبارسىنگ يانىنە گىتمە سىنگ بىز
لارىنگ حال ياغدايمىز ناحىلى بولجااغنە گۆزىنگ يىتىورمى دىبب
حيوان لار غىغيرشىپ باشلايدىر".

"ينه بىر قىامت غوپار دىبب تووشانە يالباريورلار".
"اڭر يولبارسى كان غاراشدىرساق غىصب لانىب عهدو پىماننى
دؤوبىپ گىلر".

"اما تووشان اوزنى قربان اتمگە تىيار بولماندىر.
اوستە سىنە دە كىتە كىتە گىلاب يولبارسى تىزلىكده يو غالدرن
دىبب باشغا حيوانلارا تسلى برىيور".

حيوان لار تووشانىنگ سۈزلەرنى معنى سىز بىلېب گولىشىپ دىر
لار.

"تووشان دوست كان بوش گېلىرى غوى
كوب اولى اولى فيل گىرگەن گاومىش يالى حيوان لار يولبارسى
گورىپ كېلىيون يولىندان دولاپىلارلار، "سەن دەغى نامە دىببىدىر.
مانىگا بىز آز مەلت برينىڭ سونگ گۈرەنگ هەممە نىگىزى بول
ظالم دان نادىب غوتىيان دىببور".

نادىب؟ تووشان اوز حىلە سىنى ھىچ كىمە آيتىمان يولە روانە
بولىبىدىر".

بويىلە طرفدان يولبارس دالىراب واغىرىپ يۈرمىش، برينجى
گزە ك يولبارسىنگ شكار و يا نەھارى يانىنە بارماندىر.
 يولبارس توقاى حيوان لارى سۈزىندان دأندى لردىبب اوز
يانىندان فەر ادېب غوپىيور.

دررو توشانى يرە دوشىرىپ دشمانى ئىلدىرجىك بولىپ غۇيىبا اوزنى اوقلايار.
يولبارس غۇرى دان چىقىب بىلمان اولىپ غالىور.
آنا شودىپ هممە عاجىز حيوان لار ظالم غان خور و دىكتاتور دان غوتىلىپ دېرلار.
"بىلە گى يوغىن بىرنى يېقار بىلىمى يوغىن مونگىنى."
(تركمىن نقلى)

"حىلە ھم بىر باتىرلىقدىر يىرىنە" (فراغى)

سۆزلىك:

آسودە: آرام، دىنج

غايتە لاماق: تكرار اتمىك

مەلت: وقت

ھمراھ: يولداش

توقاي: جنگل

زەر: آوى

مشورت: مصلحت، نصيحت، صلاح سالماق

قادىد: خبرچى

بورج: وظيفە، فرض، امر، اديلملى ايش

عەد و پىمان: وعده، سۆز بىرمك،

ياس: ماتم، آڭى

سوراغ لار

كىم قانوندان بويىن غاچىرىدى؟

قايسى حيوان يولبارسى غۇريا غرق ادېپ بىلدى؟

آته بابا لار مىزىنگ بىلىم حىدە آيدىب اۇتن نقلى

توشان يولبارسى سوی آغىزىنە چقىب دوران دورى سولى كەنه غۇيىنىڭ آغىزىنە آلىپ بارىور.
"سيز يىنگ حقىنинگىزى اىيان يولبارس شول غۇرىي دە ياشايور دېبب توشان غۇيىنى گۈركۈپور." اىچىنا غارا شول غۇرىي مى؟ دېبب توشاندان سورا بىدىر. من يكە غاراماقدان غورقىان دېببۈر".

"گىل، بىلە بارىپ غارالى."
يولبارس توشانى اوستىنە چىقارىپ غۇيىبا غارا بىدىر.
غاراسا سوينگ يوزىنە اوز عكىسى بىلە توشانىنگ عكىسىنى گۈريyar.
خيالانە باشغا بىر يولبارس توشانى ايجىك بولىپ اوتیران شكل گۈرينىبىدىر.

ڏهن لى چاغالار پ

پاش چاغالارينگ اخلاق، روح و پيليميني
اوُسديرمك اوچين، يورينه نليب ترکمنى ديله
ترجمه اديلن غيسغه اخلاقى ارته کى لر .

ترجمه: حاجي قلبي يولداش

1392 ھجري خمسى يىلى

<https://t.me/joinchat/AAAAAAEDTBqK243gIEHBe5A>